Meksikas valdība un ASV cīnās pret nelegālās koksnes tirdzniecības mafiju

Māris Liopa, Latvijas Mežu sertifikācijas padome

Meksikas valdības pēdējā laikā ļoti aktīvi cīnās pret nelegālo kokmateriālu tirdzniecību un organizēto noziedzību, kas nopietni apdraud valsts mežu resursus un ekonomiku. Problēmas mērogs ir milzīgs — tiek uzskatīts, ka aptuveni 70% no visas Meksikā iegūtās koksnes ir nelegālas izcelsmes. Turklāt šo rūpalu savā kontrolē ir pārņēmuši ietekmīgi narkomafijas grupējumi kā *Juárez Cartel* frakcija *La Línea*, kuri izmanto kokmateriālu biznesu ne tikai peļņai, bet arī narkotiku transportēšanai un naudas atmazgāšanai. Līdz šim meksikāņu valdības reakcija tika kritizēta kā nepietiekama, tādēļ tagad Meksikas Aizsardzības ministrija un Drošības ministrija ir apvienojušas spēkus, parakstot vienošanos par izlūkdatu apmaiņu, lai koordinēti vērstos pret šo melno tirgu.

Meksikā likvidētas vairāk nekā 120 nelegālas kokzāģētavas

Meksikas drošības iestādes ir īstenojušas ļoti nopietnu triecienu nelegālajai kokrūpniecībai, aizturot 116 personas, kuras tiek turētas aizdomās par nelikumīgu mežzistrādi, un likvidējot vairāk nekā 123 "slepenās" kokzāģētavas. Par šiem rezultātiem paziņoja Meksikas aizsardzības ministrs ģenerālis Rikardo Trevilja Treho brīdī, kad viņa pārstāvētā ministrija parakstīja vienošanos par izlūkošanas datu apmaiņu ar valsts Drošības ministriju. Ekspertu vērtējumi liecina, ka nelegālā mežizstrāde valstī jūtami pārsniedz oficiāli atļauto apjomu. Pētnieciskās organizācijas *Global Initiative Against Transnational Organized Crime* (GI-TOC) dati rāda, ka Čivavas štatā, kas ir valsts vadošais reģions koksnes ieguvē, nelegālā tirgus apgrozījums sasniedz 172 miljonus ASV dolāru gadā, tādējādi "izlīdzinoties" ar legālo industriju.

Izmeklētāji noskaidrojuši, ka pusi no Sanhuanito kokzāģētavām kontrolē narkokarteļa grupējums. Noziedzīgie sindikāti izmanto koksnes piegādes ķēdes, lai slēptu narkotiku kravas un legalizētu noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Izmantojot viltotas atļaujas, nelegāli nocirstā koksne nonāk likumīgajā apritē. Liela daļa šīs koksnes tiek pārstrādāta transportēšanas paletēs, kuras izmanto preču

nogādāšanai pāri robežai uz ASV, savukārt augstvērtīgākā koksne tiek eksportēta specializētu koka izstrādājumu ražošanai.

Jau 2020. gadā Meksikas Nacionālā meža komisija (CONAFOR) ziņoja, ka 70% valsts kokmateriālu ir nelegālas izcelsmes. Līdz šim valsts cīņa ar šo problēmu tika raksturota kā "bīstami neadekvāta", jo, piemēram, 2023. gadā Čivavas štatā tika konfiscēti tikai 7000 kubikmetru nelegālās koksnes un apcietināti vien daži kravas automašīnu vadītāji. Jaunās drošības stratēģijas ietvaros situāciju plānots mainīt. Meksikas Aizsardzības ministrs šos sasniegumus minēja plašākā kontekstā, atskaitoties arī par tūkstošiem iznīcinātu narkolaboratoriju un desmitiem tūkstošu aizturētu personu prezidentes Klaudijas Šeinbaumas valdības laikā.

Lai cīņa būtu sekmīgāka, Meksikas Nacionālā gvarde tiks integrēta Nacionālā izlūkošanas centra (CNI) platformā. Kopā ar Federālo vides aizsardzības aģentūru (PROFEPA) jau tika īstenota trīs dienu operācija 28 štatos, kuras laikā slēdza 25 objektus un konfiscēja simtiem kubikmetru kokmateriālu. Starp slēgtajām vietām bija nelegāla kokzāģētava tauriņu biosfēras rezervātā, kā arī objekti, kuros nelikumīgi tirgoja vērtīgus tropu cietkoksnes materiālus, tostarp sarkankoku. Turpmāk abas ministrijas veidos kopīgu uzraudzības grupu, kas tiksies reizi ceturksnī, lai izvērtētu rezultātus. Izlūkošanas centrs nodrošinās arī Nacionālās gvardes analītiķu apmācību, savukārt kriminālvajāšanu un izmeklēšanu vadīs federālā prokuratūra.

Meksikas reģioni un to loma nelegālajā tirdzniecībā

Čivava ir Meksikas vadošais reģions legālajā kokmateriālu ieguvē, taču tas ir kļuvis arī par lielāko nelegālā melnā tirgus epicentru. Štata centrālo daļu aizņem Sjerra Tarahumara kalnu grēda, ko klāj blīvi un vērtīgi priežu un ozolu meži. Šis reģions ir mājvieta arī unikālām iezemiešu kopienām. Sjerra Tarahumara kalnu nepieejamība un attālums no lielajām pilsētām padara to ideāli piemērotu organizētās noziedzības grupējumiem. Šeit dominē tādas karteļu frakcijas kā *Los Salgueiro* (Sinaloa kartelis) un *La Línea* (*Juárez* kartelis). Šie grupējumi kontrolē vietējās kokzāģētavas un ar brutālām metodēm piespiež vietējos iedzīvotājus veikt nelikumīgu mežizstrādi. Reģiona stratēģiskais novietojums pie ASV robežas ļauj koksni ātri pārvērst paletēs un caur pierobežas pilsētu Sjudadhuresu *(Ciudad Juárez)* integrēt starptautiskajās piegādes ķēdēs.

Mičoakana ir reģions, kurā saduras šī apgabala ekoloģiskā ievainojamība, lauksaimniecības megabizness un agresīva karteļu ekspansija. Meksikas rietumos esošais štats ir slavens ar saviem mērenās joslas kalnu mežiem, kuros atrodas UNESCO aizsargātais Monarhu tauriņu biosfēras rezervāts. Katru gadu šeit ziemo miljoniem tauriņu. Reģionā darbojas nežēlīgi grupējumi, piemēram, *Los Viagras* un *Carteles Unidos*, kurus ASV Finanšu ministrija ir pakļāvusi sankcijām par teroru un ekscesiem lauksaimniecības un dabas resursu sektorā. Karteļi izcērt aizsargājamos mežus ne tikai koksnes pārdošanai, bet arī lai atbrīvotu zemi neoficiālām, taču ienesīgām avokado plantācijām. Rezervāta teritorijā uzietās nelegālās kokzāģētavas tieši apdraud unikālo biosfēru.

Čiapasa Meksikas dienvidos kalpo kā vārti transnacionālajiem nelegālajiem tīkliem, kur koksnes izciršana "iet roku rokā" ar eksotisko dzīvnieku kontrabandu. Šeit atrodas Lakanas lietus meži — viena no lielākajām tropu lietus mežu teritorijām Ziemeļamerikā, kas izceļas ar milzīgu bioloģisko daudzveidību. Atšķirībā no ziemeļu štatiem, kur koksne pārtop industriālos produktos, Čiapasā noziedznieki koncentrējas uz augstvērtīgu tropu lapu koksnes materiālu, piemēram, sarkankoka un ciedra, izstrādi. Šie meži kalpo arī kā sākumpunkts globāla mēroga dzīvnieku kontrabandas maršrutiem, kur nelegāli sagūstītie sarkanie makao un citi eksotiski putni tiek transportēti uz Mehiko un tālāk uz ārvalstīm.

ASV nostāja un iesaiste – finansiāla un militāra

Amerikāņu valdība nelegālo mežizstrādi Meksikā nevērtē kā izolētu vides problēmu, bet gan kā tiešu draudu nacionālajai drošībai un legālajai tirdzniecībai, jo šis bizness tiešā veidā finansē transnacionālos noziedzīgos grupējumus. ASV Finanšu ministrijas Ārvalstu aktīvu kontroles birojs (OFAC) aktīvi vēršas pret karteļu ekonomisko infrastruktūru. Tā kā karteļi izmanto šķietami legālus uzņēmējdarbības modeļus - kokzāģētavas, degvielas kontrabandu, transporta uzņēmumus un pat kūrortus, lai legalizētu nelegālo peļņu, ASV regulāri piemēro sankcijas šīm struktūrām un ar tām saistītajām personām. Mērķis ir pilnībā atgriezt šos grupējumus no starptautiskās finanšu sistēmas. Vašingtona pēdējā laikā ir ievērojami pastiprinājusi spiedienu uz Meksikas valdību, pieprasot

rīkoties stingrāk pret noziedzīgajiem sindikātiem. ASV politiskajās aprindās ir izskanējuši pat radikāli priekšlikumi noteikt karteļus par ārvalstu teroristu organizācijām un veikt vienpusējus ASV militāros triecienus pret to bāzēm Meksikas teritorijā.

Meksikas pretreakcija un sadarbības robežas

Meksikas prezidente Klaudija Šeinbauma un viņas valdība, tomēr, kategoriski noraida jebkādu ASV militāro spēku klātbūtni vai operācijas uz Meksikas zemes, uzskatot to par suverenitātes pārkāpumu. Vienlaikus Meksika neatsakās no sadarbības vispār - abas valstis turpina uzturēt kontaktus un koordinēt rīcību caur izlūkdatu apmaiņu un kopīgiem tiesībsargājošo iestāžu centieniem. ASV eksperti norāda, ka optimālais ceļš uz priekšu ir paplašināt ASV tiesībsargājošo aģentūru - DEA vai FBI - mandātu un klātbūtni tieši izmeklēšanas atbalstam, vienlaikus pastiprinot cīņu pret korumpētajiem politiķiem, kuri šos karteļus piesedz. ASV un Meksikas valdības nesenās darbības liecina par nopietnu cīņas eskalāciju. ASV Finanšu ministrija piemēro īpašas sankcijas un Meksika ievieš jaunus likumus, kas tieši vērsti pret karteļu ekonomisko impēriju ietekmi un izspiešanu.

ASV Finanšu ministrijas sankciju nozīme

ASV Ārvalstu aktīvu kontroles birojs (OFAC) mērķtiecīgi izmanto finansiālos instrumentus un pretterorisma rīkus, lai pilnībā paralizētu uzņēmumus, kurus karteļi izmanto naudas atmazgāšanai un legālu nozaru kontrolēšanai. ASV īstenoja vēsturē lielāko vienreizējo sankciju paketi pret Halisko “Jaunās paaudzes” karteļa CJNG vadību un to škietami legālo tīklu. Sankcijas skāra plašu komercstruktūru loku — no degvielas uzpildes stacijām un privātās apsardzes firmām līdz pat tekilas un agaves ražotājiem, kurus kartelis izmantoja nelegālo līdzekļu un zagtās degvielas ieņēmumu legalizācijai. Bloķēti 17 uzņēmumi un vairākas privātpersonas, kas vadīja luksusa apartamentu un daļas īpašuma kūrortu krāpniecības shēmas, caur kurām tika izkrāpti līdzekļi no ASV pilsoņiem. ASV noteica sankcijas pret gandrīz 50 mērķiem, kas saistīti ar Sinaloa karteļa frakciju *Los Mayos* un tās līderi Ismailu Zambadu Sikairu jeb *Mayito Flaco*, kas pēc sava tēva *El Mayo* aresta ASV, ir kļuvis par nozīmīgāko figūru kartelī un ierāvis visu reģionu līdz šim nepieredzētā vardarbības virpulī. Amerikāņi sankciju sarakstā iekļāva arī 25 Meksikas uzņēmumus,

kas nodarbojas ar ķīmisko vielu tirdzniecību, loģistiku, muitas brokeru pakalpojumiem un nekustamo īpašumu attīstīšanu pierobežas zonā - īpaši Tihuanā. Sankcijas noteiktas plašam transporta uzņēmumu tīklam, tostarp uzņēmumiem *Soma Transporte y Servicios*, *Ogui Fletes*, un *Jomadi Logistics & Cargo*, kas sadarbībā ar Halisko "Jaunās paaudzes" karteli CJNG, nelegāli ieveda ASV degvielu Meksikā, lai izvairītos no importa nodokļiem, tādējādi nodrošinot karteļiem simtiem miljonu dolāru peļņu gadā.

Jaunie Meksikas likumi pret izspiešanu un ekoloģiskajiem noziegumiem

Lai risinātu gadiem ilgušo problēmu, kad vairāk nekā 90% izspiešanas gadījumu netika izmeklēti uzņēmumu vadības baiļu un korupcijas dēļ, Meksika ir veikusi fundamentālas izmaiņas savā tiesību sistēmā un ir pieņemts jaunais Vispārējais likums pret izspiešanu - *Ley General pret Extorsión*. Šis likums apvieno un unificē sodus visos 32 Meksikas štatos, novēršot iepriekšējās juridiskās nepilnības. Par smagiem izspiešanas veidiem tiesa var piespriest līdz 42 gadiem ilgu cietumsodu. Persona, kas tiek turēta aizdomās par izspiešanu, tiek apcietināta automātiski uz pirmstiesas izmeklēšanas laiku. Likums nosaka, ka tiesībsargājošajām iestādēm izmeklēšana ir jāuzsāk automātiski, tiklīdz parādās informācija par noziegumu - uzņēmējiem vairs nav personīgi jāsniedz formāla apsūdzība, tādējādi pasargājot viņus no karteļu atriebības.

Likums pirmo reizi skaidri definē un soda izspiešanu caur digitālajām platformām, ziņapmaiņas programmām un mākoņpakalpojumiem, kā arī ļauj operatīvi pārtvert noziedznieku privāto komunikāciju. Par mobilo ierīču izmantošanu no cietuma ieslodzītajiem vai personālam draud papildu 6 līdz 12 gadi cietumā.

Karteļi bieži slēpjas aiz legālu uzņēmumu nosaukumiem, lai veiktu nelegālu mežizstrādi vai piesavinātos lauksaimniecības zemi. Meksikas deputātu palāta ir apstiprinājusi būtiskus stingrākus grozījumus. Cietumsodi par vides noziegumiem, tostarp nelegālu mežizstrādi un aizsargājamo zonu iznīcināšanu, tiek palielināti līdz 10 gadiem.

Uzņēmumi - gan kokzāģētavas, gan agroražošanas kompānijas - tagad ir pilnā mērā juridiski un krimināli atbildīgi par vides pārkāpumiem. Prokuroriem ir likumīgs pienākums izmeklēt, vai

uzņēmuma vadība ir veikusi pienācīgu piegādes ķēžu pārbaudi. Ja uzņēmums iepērk nelegālu koksni vai avokado, ko tiem piespieduši darīt karteļi, uzņēmumam draud darbības slēgšana un milzīgi sodi. Laiks rādīs vai visi šie jaunie likumi un pasākumi spēs situāciju patiešām uzlabot, jo karteļu ietekme Meksikā ir milzīga...

Avoti: ASV, Meksikas un Eiropas Savienības informācijas vietnes